

ABORDĂRI AFERENTE CONCEPTELOR DE MENȚINERE A CAPITALULUI

APPROACHES RELATED TO CAPITAL MAINTENANCE CONCEPTS

Liliana LAZARI

Academia de Studii Economice din Moldova

E-mail: liliana.lazari@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8310-2341>

Gheorghe BALAN

Academia de Studii Economice din Moldova

E-mail: balan.gheorghe@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2059-3206>

Abstract. The concepts of capital retention, financial and physical, are fundamental pillars in determining profit and ensuring the sustainability of an entity, but their implementation and relevance vary significantly in accounting practice. The study addresses the complexity and dilemmas associated with these concepts, highlighting their impact on the true picture of financial statements and decision-making. The main purpose of the research is to analyse comparatively the relevance and applicability of the concepts of maintaining financial capital (nominal and real) and physical. The specific objectives include identifying the challenges of applying the concepts of capital preservation. The methodology adopted is a mixed one, combining a documentary analysis of the specialized literature and the international and national accounting regulatory framework. The results of the research show that while maintaining nominal financial capital remains the predominant approach due to its simplicity, it can significantly distort real profit in inflationary environments. The concept of maintaining physical capital, although theoretically superior to ensuring operational sustainability, encounters major difficulties of practical application and objectivity. The research highlights discrepancies between the information needs of users and the information provided based on current concepts, especially in terms of risk assessment and capital regeneration capacity.

Keywords: equity, maintenance of financial capital, maintenance of physical capital.

JEL Classifications: M41

Introducere

A discuta despre capital poate fi considerat ceva simplu, deoarece este termenul economic suficient de inteligibil și des utilizat. Din acest motiv, termenul de “capital” este frecvent utilizat și aplicat în toate domeniile de activitate. Conceptele de menținere a capitalului sunt fundamentale în contabilitate, fiind esențiale pentru a determina cu exactitate profitul unei entități și pentru a asigura sustenabilitatea acesteia pe termen lung. Conceptele de menținere a capitalului se referă la principiul conform căruia *o entitate realizează profit doar după ce și-a recuperat integral costurile sau după ce și-a menținut capitalul la un anumit nivel*. Altfel spus, profitul reprezintă doar creșterea capitalului net al unei entități peste nivelul inițial, excluzând contribuțiile sau distribuțiile către proprietari.

Reieșind că conceptele de menținere a capitalului sunt esențiale în luarea deciziilor de către utilizatori, în cadrul acestei cercetări s-a stabilit examinarea conceptelor de menținere a capitalului financiar și fizic, cum funcționează acestea și care sunt avantajele și dezavantajele acestora. Prezenta cercetare a pornit de la esența că utilizatorii de informații au nevoie de informații relevante pentru luarea deciziilor economice.

Contribuția științifică a lucrării constă în oferirea unei analize a dilemelor de aplicare a fiecărui concept de menținere a capitalului cu prezentarea avantajelor și dezavantajelor acestora dar și a condițiilor recomandate pentru aplicare.

Conținut de bază

Noțiunea de capital, în sens strict economic, apare pentru prima dată în secolul al XII-lea și a circulat având diverse sensuri la început: ca fond, stoc de mărfuri, masa de bani, etc. În secolul al XIV-lea, conceptul de capital este întâlnit cu înțeles de bogăție, averi bănești, fonduri, etc., iar prima abordare contabilă a capitalului aparține savantului italian Luca Paciolo (Dicu, 2015). Luca Paciolo formulează în *Summa di arithmetica, geometria, proportioni et proportionalita* (1494), prima egalitate contabilă fundamentată pe principiul dublei reprezentări și implicit a dublei înregistrări: “cassa=capital”. Cele două conturi deschise pe baza inventarului la început de activitate au semnificațiile:

- ✓ *Cassa* reprezintă “partea sau punga ta”;
- ✓ *Capitalul* exprimă “averea ta prezentă” (Paciolo, 1991).

Pornind de la această idee, noțiunea de capital a evoluat în timp, din punct de vedere economic și contabil. Inițial, conform viziunii lui Paciolo, capitalul reprezenta doar averea monetară deținută de o persoană. Apariția și dezvoltarea pe parcursul evoluției economice a entităților ca forme organizate de realizare a unor activități a determinat impunerea capitalului, care a devenit un concept complex. În acest context, capitalul este prezentat din perspectiva unei anumite forme de proprietate și din perspectiva persoanelor care, direct sau indirect, au necesități de informare cu privire la acesta.

În prezent, raportat la o viziune pur contabilă, utilizarea eficientă a capitalului în diverse forme se reflectă în crearea capitalului propriu, sursă proprie permanentă de finanțare a activității unei entități. Conform prevederilor SNC “Capital propriu și datorii” (SNC “Capital propriu și datorii”) *capitalul propriu* reprezintă mărimea rămasă în activele entității după scăderea datoriilor. În reglementările contabile, atât cele naționale (prezentate de standardele naționale de contabilitate) cât și cele internaționale (prezentate de standardele internaționale de raportare financiară) un accent deosebit se pune pe perspectiva investitorilor asupra raportării financiare a capitalului propriu. Acesta reprezintă suma ce îi revine unui investitor în entitate, în termeni de remunerare a capitalului. În acest context, referențialul internațional vine cu o completare: dar dacă acesta nu este singurul interes al investitorilor? Dacă ei nu sunt interesați doar de “valoarea reziduală” ce le revine din entitate, dar urmăresc valoarea ei și din alte puncte de vedere?

Alegerea de către o entitate a celui mai potrivit concept privind capitalul trebuie să se fundamenteze pe necesitățile utilizatorilor situațiilor financiare. Astfel este adoptat *conceptul financiar al capitalului* în cazul în care utilizatorii situațiilor financiare sunt preocupați în primul rând de menținerea capitalului nominal investit sau a puterii de cumpărare a capitalului investit. Dacă principala preocupare a utilizatorilor o reprezintă capacitatea de exploatare a entității, atunci trebuie utilizat *conceptul fizic al capitalului*. Conceptul ales indică obiectivul urmărit în determinarea profitului, deși pot apărea anumite dificultăți de evaluare la punerea în practică (Dicu, 2015). În acest context, se pune următoarea întrebare: Pot utilizatorii să aleagă conceptul de capital pe care îl va menține entitatea? Răspunsul este evident „nu” din motivele: în primul rând, pentru că utilizatorii încă nu cunosc semnificația conceptelor de menținere a capitalului și influența pe care o au asupra rezultatului financiar; în al doilea rând, pentru că cadrul legislativ specific fiecărei țări implică, în majoritatea cazurilor, menținerea capitalului financiar în unități monetare nominale și doar în cazuri excepționale (hiperinflație) menținerea capitalului în unități de putere de cumpărare constante; și în al treilea rând, pentru că nu este încă stabilit un model fiabil de menținere a capitalului fizic care să poată fi pus în aplicare de către entități (Jianu Iulia, Jianu Ionel, Turlea Carmen, 2017).

Conform prevederilor SNC “Capital propriu și datorii”, la elaborarea situațiilor financiare, entitățile adoptă conceptul de capital financiar, conform căruia capitalul este sinonim cu activele nete sau capitalul propriu al entității. Este singura mențiune din reglementările contabile naționale cu privire la acest subiect.

Conceptele de capital și de menținere a capitalului, conform reglementării contabile internaționale sunt prezentate în capitolul 8 al Cadrului conceptual de raportare financiară al International Accounting Standards Board (IASB), ținem să menționăm că în Republica Moldova este publicată pentru aplicare versiunea veche a Cadrului general conceptual unde conceptele de capital și menținere a capitalului sunt descrise în punctele 4.57-4.65.

Conform prevederilor Cadrului conceptual de raportare, situațiile financiare sunt, de regulă, întocmite conform modelului contabil bazat pe costul istoric recuperabil și pe *conceptul de menținere a capitalului financiar nominal*. Alte modele și concepte ar putea fi mai bine adaptate pentru a putea satisface obiectivul de a furniza informații utile în luarea deciziilor economice, dar la ora actuală nu există un consens în favoarea unei modificări. Acest Cadru conceptual a fost elaborat astfel încât să poată fi aplicat unei serii de modele contabile și concepte de capital și de menținere a capitalului.

În elaborarea situațiilor financiare, conceptul financiar al capitalului este adoptat de majoritatea entităților. Conform conceptului financiar al capitalului, cum ar fi cel al banilor investiți sau al puterii de cumpărare investite, capitalul este sinonim cu activele nete sau cu capitalurile proprii ale entității. Conform unui *concept fizic al capitalului*, cum ar fi capacitatea de exploatare, capitalul reprezintă capacitatea de producție a entității, exprimată, de exemplu, în unități de producție pe zi (Cadrul conceptual de raportare financiară, p. 8.1). Selectarea de către o entitate a celui mai potrivit concept privind capitalul trebuie să se facă în funcție de necesitățile utilizatorilor situațiilor sale financiare. Astfel, trebuie adoptat conceptul financiar al capitalului în cazul în care utilizatorii situațiilor financiare sunt preocupați în primul rând de menținerea capitalului nominal investit sau a puterii de cumpărare a capitalului investit. Însă dacă principala preocupare a utilizatorilor o reprezintă capacitatea de exploatare a entității, trebuie utilizat conceptul fizic al capitalului. Conceptul ales indică obiectivul urmărit în determinarea profitului, deși pot apărea anumite dificultăți de evaluare la punerea în practică a conceptului.

Conceptele de capital prezentate conform Cadrului conceptual de raportare financiară generează următoarele concepte de menținere a capitalului (Cadrul conceptual de raportare financiară, p. 8.3), prezentate în figura 1:

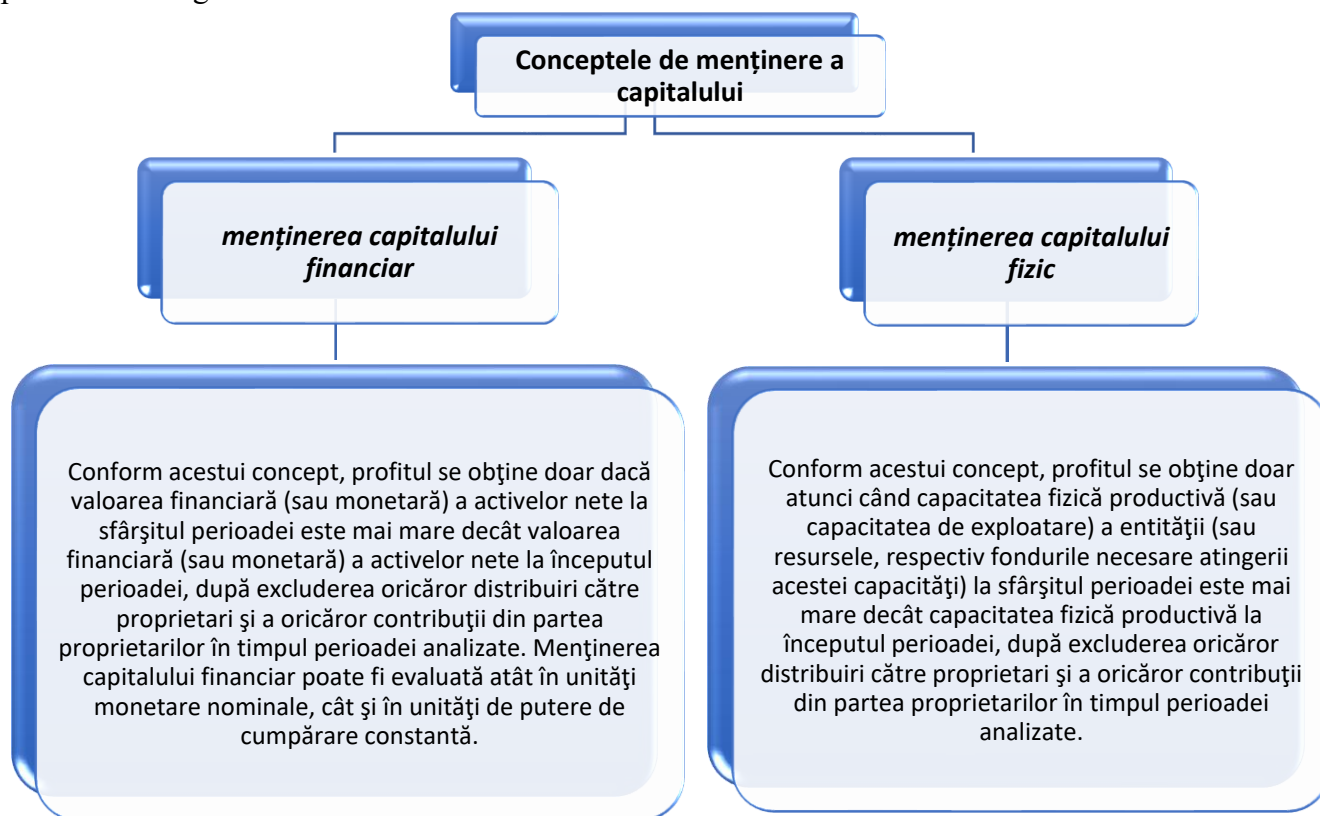

Figura 1. Conceptele de menținere a capitalului

Sursa: elaborat de autori conform prevederilor Cadrului general conceptual de raportare financiară (p.8.3)

Conceptul de menținere a capitalului este fundamental, deoarece definește modul în care o entitate își raportează profitul. Acesta conectează direct capitalul și de profit, oferind punctul de referință crucial fără de care profitul nu poate fi evaluat. Este o condiție esențială pentru a distinge între rentabilitatea entității și rambursarea capitalului său; doar intrările de active care depășesc ceea ce este necesar pentru menținerea capitalului pot fi considerate profit, rentabilitate a capitalului investit. Astfel,

profitul este valoarea reziduală care rămâne după ce cheltuielile au fost deduse din venituri. În cazul în care cheltuielile depășesc veniturile, valoarea reziduală este o pierdere.

Conceptul de menținere a capitalului fizic impune adoptarea costului curent ca bază de evaluare. Conceptul de menținere a capitalului financiar nu impune folosirea unei anumite baze de evaluare. Selectarea bazei în cazul acestui concept depinde de tipul capitalului financiar pe care entitatea dorește să îl mențină.

Diferențierea esențială dintre cele două concepte de menținere a capitalului este determinată de abordarea variațiilor de preț ale activelor și datoriilor entității. Simplificat, o entitate și-a menținut capitalul dacă la sfârșitul perioadei are un capital egal cu cel de la începutul perioadei. Orice excedent peste suma necesară pentru a menține capitalul la nivelul de la începutul perioadei reprezintă profit.

Conform *conceptului de menținere a capitalului financiar*, definit în termeni de unități monetare nominale, stabilește că profitul reprezintă creșterea acestui capital monetar nominal pe parcursul perioadei. Prin urmare, creșterile de prețuri ale activelor (cunoscute ca și câștiguri din deținere), pe parcursul perioadei, sunt considerate conceptual profit. Acestea ar putea să nu fie recunoscute ca atare până în momentul în care activele sunt vândute printr-o tranzacție de schimb. Pe de altă parte, atunci când conceptul de menținere a capitalului financiar este definit în termeni de unități de putere constantă de cumpărare, profitul reprezintă doar creșterea puterii de cumpărare determinată în cursul perioadei. Astfel, doar acea parte a creșterii prețurilor activelor care depășește creșterea nivelului general al prețurilor este considerată profit, restul creșterii reprezintă o ajustare pentru menținerea capitalului și, ca atare, face parte din capitalurile proprii (Cadrul conceptual de raportare financiară, capitolul 8). Deci, menținerea capitalului financiar poate fi în:

- ✓ unități monetare nominale, aceasta este abordarea predominantă în contabilitatea modernă, în special în sistemele bazate pe costul istoric. Profitul este măsurat pur și simplu ca diferența monetară nominală între capitalul propriu la începutul și la sfârșitul perioadei. În ceea ce privește modul de funcționare, nu se fac ajustări pentru inflație sau pentru schimbările puterii de cumpărare a monedei. Un leu de astăzi este considerat echivalentul unui leu de acum un an, chiar dacă puterea sa de cumpărare s-a modificat. În calitate de avantaj al conceptului de menținere a capitalului financiar în unități monetare nominale se poate menționa: este simplu de aplicat, ușor de verificat și oferă o bază stabilă pentru comparabilitate în absența inflației semnificative. Iar ca dezavantaj se poate prezenta că în perioade de inflație ridicată, profitul calculat sub această abordare poate fi distorsionat. O entitate ar putea raporta un profit nominal mare, dar, în termeni reali (puterea de cumpărare), s-ar putea să nu fi reușit să-și mențină capitalul inițial. Acest lucru poate duce la eroziunea capitalului real și la distribuirea de dividende din capital, nu din profit real.
- ✓ unități de putere constantă de cumpărare, această abordare ajustează valorile monetare pentru a ține cont de schimbările în puterea de cumpărare a monedei (inflație sau deflație). Profitul este recunoscut doar dacă valoarea capitalului propriu, ajustată la inflație, a crescut. În acest context, toate elementele nemonetare din situațiile financiare sunt ajustate folosind un indice general al prețurilor (de obicei Indicele Prețurilor de Consum - IPC). Aceasta permite o măsurare a profitului în termeni de putere de cumpărare reală. În calitate de avantaj al conceptului de menținere a capitalului financiar în unități de putere constantă de cumpărare se poate menționa: oferă o imagine mai realistă a profitului în perioade de inflație, prevenind distribuirea de capital ca profit, îmbunătățește comparabilitatea în timp. Iar ca dezavantaje: este mult mai complex de aplicat, necesită utilizarea constantă a indicilor de inflație și poate fi mai puțin inteligibil pentru utilizatorii de informații. Standardele internaționale de raportare financiară (IFRS) cer acest tip de raportare doar în economiile hiperinflaționiste (conform IAS 29).

Conform *conceptului de menținere a capitalului fizic*, unde capitalul este definit prin capacitatea de producție fizică, profitul reprezintă creșterea aceluia capital de-a lungul perioadei. Toate modificările de prețuri care afectează activele și datoriile entității sunt considerate ajustări ale evaluării capacității de producție fizică și sunt tratate ca ajustări de menținere a capitalului în cadrul capitalurilor proprii și nu ca profit (Cadrul conceptual de raportare financiară, capitolul 8). Sub conceptul de menținere a capitalului fizic, o entitate realizează profit doar dacă capacitatea sa de producție fizică sau capacitatea

sa de operare la sfârșitul unei perioade depășește capacitatea de producție fizică de la începutul perioadei, după excluderea oricăror contribuții sau distribuții către/de la proprietari. Altfel spus, scopul principal nu este să menții aceeași sumă de bani (nominală sau reală), ci să menții același volum de producție sau aceeași capacitate de a oferi servicii. În calitate de avantaje ale conceptului de menținere a capitalului fizic se pot menționa: este considerat mult mai relevant în perioade de inflație ridicată, deoarece previne distribuirea de “profitori” iluzorii, care, de fapt, reprezintă o eroziune a capitalului real. Asigură că entitatea are suficiente resurse pentru a-și înlocui activele la prețurile curente și, astfel, își poate continua operațiunile la același nivel. Pune accentul pe capacitatea entității de a-și continua operațiunile și de a-și menține nivelul de servicii sau producție, ceea ce este crucial pentru continuitatea afacerii pe termen lung. Oferă o imagine mai aproape de realitatea economică a performanței, în special pentru entitățile cu active intensive, unde costurile de înlocuire pot fluctua semnificativ. Iar ca dezavantaje se pot menționa: cea mai mare provocare este dificultatea de a măsura cu exactitate capacitatea de producție fizică și costurile de înlocuire curente pentru toate activele unei entități. Aceasta implică estimări și judecăți semnificative. Obținerea costurilor de înlocuire actualizate pentru fiecare activ poate fi extrem de costisitoare și consumatoare de timp. Deoarece se bazează pe estimări și pe o perspectivă de „valoare justă” a activelor, poate fi mai puțin obiectiv și verificabil decât costul istoric. Nu este adoptat pe scară largă în practica contabilă (cu excepția economiilor hiperinflaționiste unde se aplică adesea o versiune de menținere a capitalului financiar ajustată la putere de cumpărare constantă). Cadrul conceptual de raportare financiară recunoaște existența sa, dar majoritatea entităților optează pentru menținerea capitalului financiar.

Alegerea bazelor de evaluare și a conceptului de menținere a capitalului dictează modelul contabil utilizat pentru elaborarea situațiilor financiare. Diversele modele contabile oferă grade diferite de relevanță și de fiabilitate, impunând conducerii să găsească un echilibru optim între aceste două atribute. Cadrul conceptual de raportare financiară este aplicabil mai multor modele contabile, oferind îndrumări pentru întocmirea și prezentarea situațiilor financiare elaborate conform modelului ales. În prezent, Consiliul nu intenționează să impună un model anume, cu excepția situațiilor excepționale, cum ar fi entitățile care raportează într-o economie hiperinflaționistă (Cadrul conceptual de raportare financiară).

Reevaluarea sau corectarea activelor și pasivelor dă naștere la creșteri sau scăderi ale capitalurilor proprii. Deși aceste creșteri sau scăderi îndeplinesc definiția veniturilor și cheltuielilor, ele nu sunt incluse în situația de profit și pierdere în cadrul anumitor concepte de menținere a capitalului. În schimb, aceste elemente sunt incluse în capitalurile proprii ca ajustări pentru menținerea capitalului sau rezerve din reevaluare.

Concluzii

Contribuțiile acestei cercetări rezidă din faptul că informează utilizatorii cu privire la esența fiecărui concept de menținere a capitalului prin prezentarea esenței, avantajelor și dezavantajelor conceptelor de menținere a capitalului financiar și conceptului de menținere a capitalului fizic. Cunoașterea și aplicarea conceptelor de menținere a capitalului este crucială pentru investitori, deoarece îi ajută să distingă între „profitul” generat de inflație (sau alte ajustări de valoare) și profitul real, sustenabil, rezultat din operațiunile entității. Conceptele de menținere a capitalului financiar sau de menținere a capitalului fizic influențează deciziile privind distribuirea dividendelor. Dacă o companie distribuie dividende bazate doar pe profitul nominal într-un mediu inflaționist, ea riscă să-și erodeze capitalul real și, pe termen lung, capacitatea de producție. La rândul său, managementul utilizează aceste concepte pentru a evalua dacă entitatea a reușit să-și mențină nu doar valoarea monetară, ci și capacitatea reală de a genera venituri.

În timp ce conceptul de menținere a capitalului financiar se concentrează pe valoarea monetară, conceptul de menținere a capitalului fizic vizează capacitatea operațională.

Deși sunt adesea prezentate ca alternative, conceptele de menținere a capitalului financiar și fizic pot fi văzute mai degrabă ca abordări complementare, fiecare oferind o perspectivă valoroasă, în funcție de scopul analizei:

- ✓ Capitalul financiar este vital pentru investitori și creditori, care sunt preocupați de rentabilitatea investiției lor monetare și de capacitatea entității de a genera fluxuri de numerar în termeni nominali sau reali. Este esențial pentru evaluarea solvabilității și lichidității.
- ✓ Capitalul fizic este mai relevant pentru managementul intern și pentru analizele pe termen lung în industriile cu active intensive, unde capacitatea operațională (adică, abilitatea de a produce același volum de bunuri sau servicii) este critică pentru continuitatea afacerii. Este esențial pentru sustenabilitatea operațională și productivă.

În final, menținerea capitalului financiar este o piatră de temelie în contabilitate, asigurând că ceea ce este raportat ca „profit” este într-adevăr o îmbunătățire a bogăției entității, și nu doar o iluzie monetară. Iar menținerea capitalului fizic oferă o perspectivă valoroasă asupra profitului real și a sustenabilității operaționale, dar complexitatea sa de aplicare în practică a limitat adoptarea sa generală în detrimentul conceptului de menținere a capitalului financiar.

Referințe:

- Cadrul general conceptual de raportare financiară. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/content/standardele-interne%C8%9Bionale-de-raportare-financiar%C4%83-2017-red-book>
- Conceptual Framework for Financial Reporting. Disponibil: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2021/issued/part-a/conceptual-framework-for-financial-reporting.pdf>
- Dicu, R. (2015). *Dimensiuni contabile și financiare ale capitalului. Concept, evaluare, normalizare*. Iași: Tehnopress, ISBN 978-606-687-210-2.
- Jianu Iulia, Jianu Ionel, Turlea Carmen. (2017). Measuring the company's real performance by Physical capital maintenance. *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, Issue 1/2017, Vol. 51. Pp. 37-57
- Holt Gheorghe, Căruntu Genu Alexandru. (2012). The accounting conceptual framework for Maintaining financial capital versus physical capital. *Proceedings of the International Scientific Conference Eco-Trend*, IXth edition, November 23-24, 2012, Târgu Jiu, Romania, Academica Brâncuși House Publisher, ISSN 2248 – 0889, ISSN-L 2248 – 0889. Pp. 611-614.
- Lazari L. Conceptual approaches related to equity capital. În: *Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції, XI Міжнародної Науково-Практичної Конференції*, Одеський Національний Економічний Університет. Odessa, 18 Mai 2023. pp.13 – 16, УДК 657 ББК 65.052.2 О17. Disponibil: https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2023-09/Збірник%20конференції_18.05.2023.pdf
- Lazari L., Balan, Gh. Aspects related to the recognition and measurement of equity items. În: *Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції, XIII Міжнародної Науково-Практичної Конференції*, Одеський Національний Економічний Університет. Odessa, 22 Mai 2025. pp.13 – 16, УДК 657 ББК 65.052.2 О17. Disponibil: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/19490>
- Paciolo L. (1991). *Tratat de contabilitate în partidă dublă*. Iași: Editura Junimea. Traducere de Rusu D. și Cuciureanu Șt. (2013).
- Standardul Național de Contabilitate "Capital propriu și datorii". Republica Moldova: Ordinul Ministerului Finanțelor Nr. 118. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131868&lang=ro